

Nr 219

Av herr Börjesson i Falköping m. fl., om *effektivare åtgärder mot ocker.*

(Lika lydande med motion nr 185 i Första kammaren)

I motionen II: 4 vid 1962 års riksdag hemställdes om skyndsam och allsidig utredning angående effektivare åtgärder mot ocker vid försträckning samt om framläggande för riksdagen av det förslag som utredningen kunde föranleda.

Allmänna beredningsutskottet, som behandlade motionen, framhöll bland annat att ocker i samband med utlåningsverksamhet är en allvarlig företeelse i dagens samhälle och att de sociala skadorna härav är betydande. Utskottet ville starkt understryka vikten av att frågan om möjligheterna att bekämpa denna brottsliga verksamhet ägnas uppmärksamhet. Dock ansåg sig utskottet inte kunna finna att den föreslagna utredningen skulle kunna leda till effektiva åtgärder i detta syfte. Majoriteten av de remissinstanser som yttrat sig över motionen hade dock tillstyrkt utredning av frågan.

Det är ingalunda lätt att bilda sig en mera exakt uppfattning rörande omfattningen av ockerverksamheten. Ifrågavarande lånetransaktioner uppgöres ofta utan vittnen, skuldebrev anges ofta på större belopp än det utlämnade lånebeloppet, kvitton å transaktionerna torde sällan förekomma, och låntagaren befinner sig ofta i den situationen, att han ej vill ha lånehandlingen bekantgjord. Det kan därför vara mycket svårt för myndigheterna att — vid misstanke om ockerbrott — få material för bedömning av vad som verkligen skett. I många fall kommer ockerfallen i dagen i samband med konkurser och falsarier, som föranletts av ockerbrott.

De flesta ockerfallen kommer med all säkerhet aldrig till myndigheternas kännedom. Det står dock klart att ockerverksamheten under de senare åren ökat i betydande omfattning, främst i storstäderna men även i landsorten. Ett belägg för att ockerverksamheten ökat i oroväckande grad utgör det allt större antalet rättegångar på ockerområdet under senare år.

Det har förekommit, vid grovt ocker, att privatdiskontörer tillgodogjort sig räntor på 600 % och däröver. I ett visst fall hade en privatdiskontör på ett kortfristigt lån betingat sig en räntegottgörelse på 9 000 %. Det kan hållas för sannolikt att långivning i betydande utsträckning sker till en

ränta av 20 och upp till 50 %. Det förekommer också att långivning sker efter principen med månatliga inbetalningar av räntan. Vederbörande låntagare får då betala efter en räntesats av 5 % årlig ränta på skuldbeloppet, och räntan skall månatligen inbetalas. Vid en sådan metod kommer man, utan hänsynstagande till ränta på ränta, upp i en räntesats av 60 %. Det förekommer också att man tillämpar s. k. rak ränta. Lånebeloppet skall amorteras med ett visst angivet belopp. Räntebeloppet är fast, beräknat på hela lånebeloppet, och skall erläggas samtidigt med amorteringen. Följden blir att låntagaren erlägger samma räntebelopp vid sista amorteringen som vid den första. Vid de sist erlagda amorteringarna kan räntan uppgå till svindlande belopp.

Åtskilliga ockerfall maskeras oftast genom vissa transaktioner med tavlor, lampor och dylikt. Vederbörande låntagare blir tvingad att för att kunna erhålla lån köpa t. ex. tavlor för priser vida överstigande vad som tillämpas i den öppna handeln. Det har förekommit att en låntagare fått, för att få ett lån, betala 10 000-tals kronor för en värdelös tavla.

I många fall leder ockerverksamheten till ren ekonomisk misär för den enskilde låntagaren. Följdverkningarna i form av splittrade hem, alkoholism etc. är mänskliga tragedier.

Man kan självfallet fråga sig hur det är möjligt att låntagarna vill åtaga sig att betala de höga räntor som privatdiskontörerna tillämpar. I de flesta fallen har det visat sig att det är fråga om ekonomiskt nödläge, kanske tillfälligt ekonomiskt trångmål, beroende av t. ex. sjukdom eller andra svårigheter. Vederbörande är tvungen att anskaffa pengar till ett visst ändamål. Efter att ha sökt lån hos bank eller kreditinrättning och fått avslag återstår för honom kanske endast att i sin nöd vända sig till en s. k. privatdiskontör, som utnyttjar låntagarens olyckliga situation. Privatdiskontören »hjälper» med lån men till räntor som vida överstiger vad som tillämpas i banker och kreditinrättningar. Låntagaren har kanske visserligen klart för sig att det är dyra pengar han lånar, men tröstar sig med att det endast är ett kortfristigt lån i en tillfällig knipa.

Privatdiskontören utnyttjar i stor utsträckning låntagares ekonomiska oförstånd och bristande förmåga att kunna bedöma sina egna handlingar. Tyvärr har det visat sig alltför ofta, att den som en gång kommit i beroende av ockrare har mycket svårt att komma ur detta förhållande.

Självfallet kan man icke säga att alla som driver privat penningutlåning är att beteckna som ockrare. Men antalet sådana måste tyvärr betecknas som oroväckande stort. Samtidigt skall det i sammanhanget konstateras att de vinster som ockrarna gör undandras från beskattning.

Det är givetvis ytterligt svårt att komma till rätta med ockerverksamheten. Svårigheterna får emellertid inte utgöra hinder för att möjliga åtgärder prövas. En utredning i hithörande spörsmål måste anses angelägen. Genom en allsidig utredning skulle man kunna få en kartläggning

av ockerverksamhetens omfattning och detaljkännedom om ockerverksamhetens bedrivande.

Det är inte vår avsikt att här närmare söka angiva hur en sådan utredning skall vara beskaffad eller hur direktiven för den bör utformas. Det finns dock anledning att peka på behovet av att all yrkesmässig utlåning sker under kontroll och effektiv tillsyn av myndigheterna. Vidare vore det önskvärt om särskilda poliser och åklagare kunde avdelas för ockerfrågor. Vid konkurser och dylikt bör uppmärksamhet fästas på huruvida vederbörande haft förbindelse med ockrare. Önskvärt vore med ändring av nuvarande straffbestämmelse för ocker. Det torde böra övervägas att införa en bestämmelse om straff för kreditgivare som väl icke insett att låntagarens ockersituation varit för handen men haft skälig anledning antaga att sådan förelegat.

Utredningen bör syfta till att komma till rätta med den s. k. grå kreditmarknaden, den marknad som nära nog är helt fri från all insyn av såväl enskilda som myndigheter. Det måste ur samhällets synpunkt vara angeläget att man söker sanera denna marknad. Inte minst den enskilde medborgaren har rätt att kräva att samhällets resurser ställs till förfogande i kampen mot ockerverksamheten.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt och allsidig utredning huruvida och på vad sätt effektivare åtgärder mot ocker vid försträckning kan vidtagas samt om framläggande för riksdagen av det förslag, som utredningen kan föranleda.

Stockholm den 23 januari 1963

Bengt Börjesson

i Falköping

Olof Hammar

Aug. Spångberg

Jean Braconier
